

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2013/4.

Zie www.onserfdeel.be of www.onserfdeel.nl.

[B] **MOTIEVEN UIT DE ZWARTE ROMANTIEK.
INDRUKWEKKENDE ROMAN
VAN ALLARD SCHRÖDER**

Met zijn verhalen en romans heeft Allard Schröder (°1946) veel waardering van de kritiek gekregen en ook enkele belangrijke prijzen gewonnen. Toch is hij bij het grote publiek nog altijd relatief onbekend. Dat valt wel te verklaren. Zijn proza bevat tal van verwijzingen naar literatuur vanaf de oudheid tot en met “de groten” van onze tijd, alsmede naar topoi en archetypische personages die weinig lezers direct zullen herkennen. Dat hij een belangrijke literatuur-historische studie als *The Romantic Agony* (1933) van Mario Praz met vrucht gelezen heeft en elementen daaruit verwerkt in zijn romans, zal ook niet iedereen meteen duidelijk zijn. Hij is, kortom, een auteur die eisen stelt aan zijn lezers, zoals nu ook in *De dode arm* (de titel slaat zowel op de rivierarm als op de menselijke arm), een roman die 571 fraai geschreven bladzijden telt met meanderende volzinnen en listig verknoopte motieven. De ondertitel luidt *Een Romantisch leven*, waarbij de hoofdletter aanduidt dat het gaat om de literaire

stroming die rond 1800 in een groot deel van Europa bestond. *De dode arm*, zo blijkt bij de lectuur, is geënt op specimina van de Duitse Zwarte Romantiek, met name het oeuvre van Ernst T.A. Hoffmann (1776-1822), wiens bekendste titel *Die Elixiere des Teufels* (1816) is. “Zwart” heet deze vorm van Romantiek, omdat die in het teken staat van hallucinaties en dromen, moord en zelfmoord, duivels en dubbelgangers. Van de hoofdpersoon van deze roman wordt tweemaal toe gezegd dat hij een grote liefhebber van Hoffmann is, men mag dus aannemen dat die een belangrijke inspirator is van Schröders roman.

Die hoofdpersoon, geboren in 1945, heet Ernst Elfind Coltersteen, namen die verwijzen naar zijn favoriete auteur, zijn kinderlijke vriendin Almi en zijn moeder, die “koud als steen” haar gezin heeft verlaten. De man die hij zijn vader noemt, heet Wolkenband, maar algemeen wordt aangenomen dat zijn biologische vader de Amerikaanse jachtvlieger Thuler is, met wie zijn moeder een korte relatie heeft gehad. Het is geen wonder dat Coltersteen zich in zijn familie niet kan hechten, zich een vreemde voelt. En hij had al vroeg het provinciestadje A***, gelegen aan het eind van een grote rivier, verlaten, als hij niet vóór alles zijn liefde voor Almi had gesteld: mooi, zo goed als blind, met het verstand van een kind van drie. Als zij in een dode rivierarm wordt gevonden, kan zij bij toeval het water ingelopen zijn, maar het is niet uitgesloten dat zij het slachtoffer is geworden van de criminele Widergaenger (“Tegenstander”, naam voor Mefisto), die het stadje kort heeft bezocht. Zonder Almi betekent zijn woonplaats niets voor Coltersteen en ook hij vertrekt: op zoek naar de vrouw die hem zijn naam heeft verleend, naar zijn echte vader, naar een nieuwe Almi. Zijn reis per trein zal naar Wenen gaan, maar hij stapt al uit in Frankfurt am Main: voornemen en uitvoering van zijn plannen lopen bij Coltersteen wel vaker niet parallel.

Daar blijft hij veel langer dan zijn bedoeling was. Een poging via de Amerikaanse vliegbasis bij Frankfurt zijn vader te vinden loopt op niets uit. Hij knoopt connecties aan met de aantrekkelijke studente Brigitte, die voor hem verborgen weet te houden dat zij deel uitmaakt van een ultralinkse groepering – dat is minder vreemd dan het lijkt: Coltersteen volgt de maatschappelijke ontwikkelingen niet. Als Brigitte een auto-ongeluk

krijgt en papieren met namen worden gevonden, ziet het er slecht voor hem uit. Om te voorkomen dat sporen ook naar hem leiden, brengt Karl, de enige uit de groep die hij vertrouwt, Coltersteen naar een veilig adres: een geërfd huis in de bosrijke Harz, bekend van die andere romanticus Heinrich Heine. Zijn zoektocht moet hij, voorlopig, staken: Coltersteen wordt nu zelf gezocht.

Hij ontdekt dat vlak naast zijn huis een mooie jonge vrouw woont, “de blonde engel” Katharina, die opvalt doordat zij armen en handen steeds verborgen houdt. De reden hield Katharina lang voor hem geheim. Vol schaamte vertelt zij ten slotte hoe zij, zoekend naar drugs in een ziekenhuis waarin zij was opgenomen, in hallucinatoire toestand brandende vloeistof over zich heen had gegooid: haar diepe verwondingen wilde zij de buitenwereld niet tonen. Het kwaad was overigens al geschied: in het Harzdorpje ging een brief rond waarin het drugsverleden van Katharina aan de kaak werd gesteld. Coltersteen ontdekte dat deze brief afkomstig was van een zekere Widko, wederom een manifestatie van Mefisto. Op aandringen van Katharina verlaten zij de Harz en betrekken zij een huis in een donker woud (een romantische topos) in de Göhrde, ver van alles en iedereen. Juist als hun relatie tot echte bloei lijkt te komen, eindigt ze. Coltersteen en Katharina horen, terugkomend van een bezoekje aan Wolkenband, dat op de Nürnberg-ring autoraces plaatsvinden. Op de lijst van deelnemers staan Amerikanen met de naam Thooler. Coltersteen zoekt uit of er familiale banden zijn, wat niet het geval is. Katharina wil racen – net als bij de drugs zoekt zij het gevaar! – met een der Thoolers: hij volgt haar tot hun huis in het bos, waar zij, vluchtend voor haar aanrander, onder een vallend stuk boom bezwijkt.

Er zit nu een sprong in het verhaal: hoe zou Coltersteen in zijn positie de Thoolers ook moeten aanpakken? Hij blijkt zelf in de gevangenis terechtgekomen. Hij is daar beland door verklaringen van Brigitte en haar vrienden, die hem hebben beschuldigd van het voorbereiden van een terroristische aanslag. In de gevangenis studeert hij, net als Hoffmann, rechten: mede daardoor komt hij eerder vrij. Maar zijn beroep maakt hij er niet van. Zijn stiefvader, die zijn eind voelt naderen, heeft een groot bedrag aan hem

overgemaakt en gevraagd na zijn dood de nalatenschap af te wikkelen. Wanneer hij het overlijdensbericht ontvangt, reist hij af naar zijn geboorteplaats. Hij ontmoet familieleden, die hem vertellen dat zijn moeder nog leeft en in Schweinfurt woont. Hij vindt in deze stad behalve zijn moeder ook zijn echte vader Oswald Elfkind Thuler (ook hij heeft, uiteraard, een defecte arm.) Hij blijkt te hebben gediend als officier bij de Waffen-SS, gelegerd bij Arnhem; toen zijn moeder en hij elkaar nog maar een paar dagen kende, bezwangerde hij haar en verdween. Coltersteen wil eventuele details niet weten en vertrekt zo snel mogelijk naar huis.

In A*** wachten hem enkele verrassingen. De belangrijkste is dat hij geconfronteerd wordt met een zoon, Rik, die hij verwekt heeft bij Helma Verhul, die nu in een gesticht verblijft. Met haar heeft hij vroeger een korte relatie heeft gehad. Dat er iets ernstigs met Rik aan de hand is, ontgaat Coltersteen niet: hij heeft aids en overlijdt niet lang na hun ontmoeting. Een andere onverwachte gebeurtenis is zijn ontmoeting met een mooie vrouw van zijn leeftijd, Amélie Obrist, die Coltersteen alweer doet denken aan Almi (ook de naam wijst in haar richting). Hij laat haar foto's en een filmpje zien, waarop zijn vriendin voorkomt. Het blijkt dat zij in het jaar dat Almi was overleden, een auto-ongeluk heeft gehad. Daarna is zij een ander mens geworden: ongewoon vrolijk. Zij kan niet ontkennen dat de uiterlijke overeenkomst tussen haar en Almi verpletterend is, maar acht die geheel toeval. Zij begrijpt ook dat Coltersteen had gehoopt met haar Almi terug te krijgen, maar hij moet inzien dat dit onmogelijk is. Eigenlijk had hij deze uitkomst ook wel verwacht.

De voortreffelijke compositie van de roman is gebaseerd op de zinvolle herhaling van motieven als geheimhouding, mislukking, liefde en dood. Qua genre behoort *De dode arm* tot de queeste Coltersteen, die zich een heldhaftige Amerikaanse vliegenier als vader had voorgesteld, ontdekt diens oorlogsverleden en moet zijn tocht wel als mislukt beschouwen. Schröder heeft het thema van de zoektocht gespiegeld: zijn "held" ontdekt dat hij, lang geleden, een zoon verwekt heeft bij een jonge vrouw, met wie hij maar één week contact heeft gehad. Die situatie is in feite precies de zijne: ook hij is het kind van twee mensen die (door bijzondere omstandigheden) maar een week

elkaars geliefden zijn geweest. Met dit "rijm" heeft Schröder deze volumineuze, wervelende roman een fraaie cyclische structuur verleend.

RUDI VAN DER PAARDT

ALLARD SCHRÖDER, *De dode arm*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2013, 571 p.
